

233. Lévai, *i. m.*, 200., 203–206. o. További részletek a T-szekcióról a 10. és 31. fejezetben; Újváry tevékenységét illetően lásd a 31. fejezetet.

234. Goldfarb: „On Hehalutz Resistance in Hungary.” *Extermination and Resistance*. Kibbutz Lohamei Hagetaot, Izrael, 1958, 1:162–173. o.; az 1962. április 1-jei nyilatkozat: Moreshet, A. 94. irattári akta. Goldfarb a *Dror* egyik vezetője volt, legközelebbi munkatársa a mozgalomban felesége, egy Neshka nevű munkácsi nő volt. Goldfarb a Parod kibucban halt meg 1978 januárjában. Ben-Shalom, *i. m.*, 152. o. Moreshet, D. 2. 88. irattári akta. Héber kiadása: *Neevaknu le'maan he'chaim*. (Az életünkért harcoltunk.) Givat Haviva, Moreshet, 1977, 223. o. Ben-Shalom mint a Haluc egyik vezetője 1944 januárjában érkezett Budapestre. A Hásómér Hácáir mozgalom képviselőjeként 1947-ben Izraelbe ment. Később mint Izrael nagykövete teljesített szolgálatot Maliban, Kambodzsában és Romániában, Révész: *Hashoa be'Hungaria*. (A Holocaust Magyarországon.), megtalálható a haifai egyetem Történettudományi Kutatási Központjában.

235. Az 1944-ben 18 éves Grosz különösen tevékenyen vett részt a hamis okmányok nyomtatásában, raktározásában és terjesztésében. Sokszor nyilasnak öltözve, fegyverrel, egyenruhában járt-kelt a városban. Beszámolóját közli: Ben-Shalom, *Neevaknu le'maan he'chaim, i. m.*, 176–205. o. Mayer, akinek fedőneve Megyeri Jóska volt, szintén nyilas egyenruhában járt. Szoros kapcsolatot tartott fenn több nem zsidó ellenállási csoporttal. Beszámolóját lásd *uo.*, 149–160. o. Pil beszámolója: *YIVO*, 187/3619. irattári akta. Teichmann beszámolója: Ben-Shalom, *Neevaknu le'maan he'chaim, i. m.*, 161–175. o.

236. Ben-Shalom, *Weil wir leben wollten, i. m.*, 32., 46. o.

237. A *haluc* fiatalok 1942. és 1943. évi tevékenységéről további részleteket közöl Asher Cohen, *i. m.*, 16–51. o. Lásd továbbá *uo.*: *A halál árnyékában. A nagy megpróbáltatások kora*. A Hánoár Hácioni Világmozgalom központja, Tel-Aviv, 1991., valamint Haim Genizi–Naomi Blank, „The Rescue Efforts of Bnei Akiva in Hungary During the Holocaust”. *YVS*, 23. köt. (1993), 173–212. o.

238. Ben-Shalom, *i. m.*, 6., 8. o. Lásd még a 23. fejezetben.

239. *Uo.*, 24–28. o.

240. Ezeknek az okmányoknak a mintapéldányaira rendszerint lengyel menekültek révén tettek szert, akiknek bejárásuk volt magyar hivatalos személyekhez.

241. Ben-Shalom szerint ugyanígy reagáltak egyes cionisták is, köztük Szilágyi Ernő (Cvi) a Mentőbizottságtól, *i. m.*, 35. o.

242. Asher Cohen, *i. m.*, 76., 91–93. o. Ganz legközelebbi harcostársa Kolozsvárott Levi (Pici) Yehuda volt. Ganzot elfogták Kolozsvárott és Auschwitzba deportálták, de életben maradt. A *halucok* romániai mentőtevékenységéről további részletek találhatók Ganz Hannah, Eszter Goro-Fränkél, Arányi Asher és Aryeh Hirsch (Eldar) vallomásaiban a haifai egyetem Történelmi Dokumentációs Központjában.

243. Ben-Shalom, *i. m.*, 45. o.

244. Asher Cohen, *i. m.*, 129. o.

245. Ben-Shalom, *i. m.*, 69–70. o.

246. Az épületben folyó munkát formailag igazgatótanács irányította, melynek tagjai voltak Salamon Mihály, Geyer Albert, Frenkel Jenő és Hunwald Simcha. Rajtuk kívül még sok tisztviselő működött közre a kivándorlási listák véglegesítésében, köztük néhányan a Zsidó Tanácstól is. Részt vett a munkában például Eppler Erzsébet és Herskovits Fábián rabbi. Eppler, Herskovits és Salamon beszámolója: *YIVO*, 768/3647., 768/3581. és 768/3648. akta.